

Bursa Sicillerinden Arapça Kayıt Örnekleri*

İsmail GÜLER
Doç. Dr.

Özet

Osmanlı mahkeme kayıtları tarih, hukuk ve diğer sosyal bilimler için zengin veri içermektedir. Ancak bu kayıtların bir kısmı Arapça olarak tutulduğundan söz konusu dile hâkim olamayanlar pek istifade edememektedir. Biz burada söz konusu metinler üzerinde çalışacaklar için çeşitli nitelikteki belgelerden örnekler seçerek tercüme ettik. Bu kayıtlar belli bir kalıp içerisinde yazıldığından yapılan tercüme örnekleri diğer belgelerin okunmasında araştırmacıya kolaylık sağlayacaktır. Araştırmacı, örnekleri görerek klişe ifadeleri tanıma imkânı da elde edecektir.

Abstract

Arabic Record Samples From Bursa Cort's Registers

Judge's records or archives which comprise the Ottoman court's registers give us very crucial historical data about the juristic and

* Bu yazı bir seminer çalışması olup yıllardır ilk hazırlandığı haliyle elden ele dolaşıyordu. Arkadaşların arzusu ile gözden geçirip bazı ekleme ve çıkarmalar yaparak yeniden yayınlıyor ve seminer arkadaşlarım Yakup Tuncer ile Vural Çakır beyleri de anmayı bir görev biliyorum. Ayrıca sicilleri tanımamızı sağlayan Prof. Dr. Osman Çetin hocamıza, bazı yerlerin okunmasında yardımcı olan Doç. Dr. Asım Yediyıldız'a ve yeni eklenen kayıtların seçimi ile okunmasında yardımcı dokunan Arş. Gör. Saadet Maydaer'e teşekkür ederim.

social structure of that period. The oldest of the Bursa's archives or registers dates back to the second half of the 15th century. While initially, the dominant language was Arabic -and Turkish had rarer using-, then the process began to work backwards, i.e. Turkish's usage increased, and Arabic decreased. The matter of "Why Arabic was so dominant in the 15th. and 16.th centuries' registers or archives" is also a debatable topic. Possibly, these are the answers to this question: First, Arabic was still a predominant language in the scientific circles at that time. Second, Turkish then hadn't been accepted largely as a jurisprudential language. And third, there might be an intention to keep the archives from the publicity.

Anahtar Kelimeler: Şer'iyye sicilleri, Bursa.

Key Words: Cort's registers, Bursa.

Siciller Osmanlı mahkeme ve kadı kayıtlarını içermektedir. Osmanlı İmparatorluğu'nda kadıların hem adli ve hem de idari görevleri vardı. Kadıların yönetimindeki Şer'iyye mahkemelerine ait her türlü kayıtları içeren Şer'iyye sicilleri yöresel tarihler için olduğu kadar Osmanlı İmparatorluğu'nun idari, sosyal, ekonomik, kültürel ve mali yaşamı üzerinde bilgi veren ve arşivleri kuvvetlendiren birinci derecede orijinal belgelerdir.¹

Kadılar adli davaların kaydını tuttıkları gibi buldukları bölgedeki yürütme işini de üzerlerine aldıklarından merkezden taşraya gönderilen ve bunlara hitaben yazılmış yazılar ve benzeri kayıtlar sicillere geçirilirdi.²

Bunlar tarihi araştırmalar kadar diğer sosyal bilimler için de vazgeçilmez niteliktedir. Ancak bunların bir kısmı Arapça tutulduğu için her araştırmacı onlardan yararlanamamaktadır. Ayrıca Osmanlı diplomatik Arapçasıyla uğraşan Arap dili filologları için de bu tür kayıtlar önem arz etmektedir. Bu sebeple biz hem söz konusu filologlara örnek metin olarak hem de Arapça bilmeyen diğer sosyal bilim araştırmacılarına yardımcı olmak amacıyla Bursa Sicillerinden bazı örnek kayıtların çevirisini yaptık. Fakat bu kayıtların asıl metin ve tercümelerini sunmadan önce Bursa sicilleri hakkında kısaca bilgi vermek istiyoruz.

¹ Seyitdanlıoğlu, Mehmet, XIX. Yüzyıl Türkiye Yönetim Tarihi Kaynakları: Bir Bibliyografya Denemesi, çevirmişçi
<http://yunus.hacettepe.edu.tr/~mehmets/bibliyografyadenemesi.htm>
04.04.07.

² Aktan, Ali, Osmanlı Paleografyası ve Siyasî Yazışmalar, s. 177, İst. 1995.

Bursa sicillerinden bugün elimizde olan defterler, Ankara Milli Kütüphanesi İbn-i Sina Bölümünde bulunmaktadır. En eski tarihli defterler genellikle Arapça olarak tutulduğu halde daha sonrakilerde Türkçenin kullanımı artmaktadır. Bu değişimin nedenleri ayrıca ele alınması gereken önemli bir konu olmakla beraber bunun Arapçanın devrin hukuk/bilim dili olmasının ve adli bilgilerin halkın gözünden uzak tutma çabasının bir sonucu olduğu söylenebilir.

Bini aşkın bu defterlerin en eskisi XV. Yüzyıla aittir.³ Defterler belirli ölçülere göre A, B, C olmak üzere üç grupta tasnif edilmişlerdir. Aşağıda verilen örnekler A serisinde yer alan XV. yüzyıla ait A3/3, A4/4, A8/8, A14/12, A15/15, A17/16 numaralı defterler ile XVI. yüzyıla ait A19/19, A47/54, A153/201 numaralı defterlerden alınmıştır.

Öncelikle pratik amaçlı olup, farklı kâtipler tarafından tutuldukları için defterler güzel bir hat ile yazılmadıkları gibi, Arapça açısından da bazı eksiklik ve yanlışlıkları ihtiva etmektedirler. Bunlar daha çok eril-dişil, tekil-çoğul uyumu ile bazı cer harflerinin kullanımında görülmektedir. Yabancı isimlerin yazımında seçilen sesliler de farklı yazıma sebep olabilmektedir. Metinlerin aslı genellikle korunmuş olup yalnız zikredilen eksiklik ve yanlışlıklardan bazıları Arapça gramer kuralları dikkate alınarak düzenlenmiştir. Okunamayan kelimeler metinde noktalarla, çeviride ise (okunamadı) biçiminde belirtilmiştir.

A. ALIŞVERİŞ

أقرت المدعوة فخر النساء بنت الحاج حسين بأنها قد باعت من عتيقتها شهرانه بنت عبد الله وهي اشترت وابتاعت منها ما هو لها وذلك جميع بناء المنزل الكائن في محلة الحاج باشا من محلات بروسه المحروسة الحاوي علي بيت واحد وكنيف وصفه ومحوطه مقاطعة أرضه في كل سنة اثنا درهما المحدود قبلة بطريق العامة وشرقا بملك البايعة المزبورة وغربا بملك بييري و شيخي وشمالا أيضا بملك البايعة المذكورة بمحلة الحدود وكافة الحقوق بثمن معين قدره الف درهم فضي رايج مقبوض. (A. 4/4. 7 a-4)

Hacı Hüseyin kızı Fahrünnisâ isimli kadın, azatlısı Abdullah kızı Şehrane'ye Mahrûse-i Bursa mahallelerinden Hacpaşa mahallesindeki kendisine ait evi sattığını ikrar etmiş, o da bir oda, helâ, sofa ve yıllık vergisi on iki bin dirhem olan bahçeden oluşan, kible tarafından anayol, doğudan adı geçen satıcının mülkü, batıdan Pîrî ve Şeyhînin mülkü, kuzeyden yine adı geçen satıcının mülkü ile sınırlı bu evi, bütün sınır ve haklarıyla rayiç bin dirhem peşin gümüş para tutarındaki bedel ile satın almıştır.

³ Bursa mahkeme kayıtları hakkında genel bilgi için bkz. Salih Pay, "Bursa Kadı Defterleri ve Önemi" U. Ü. İ. F. D. Cilt/10, Sayı 2, 2001, ss. 87-95.

أقر حسن بن عوض بأنه باع من خواجه ميرجان بن بابيزيد وهو اشترى منه ما هو له و ذلك المنزل الكائن في محلة سلجك خاتون الحاوي على اربعة بيوت وغرفه وكنيف ومحوطه المحدود بالطريق من الطرفين وبملك باصماجي صوفي وبملك داود بجملة الحدود بمبلغ خمسة آلاف درهم. (A. 8/8. 79 b-4)

İvaz oğlu Hasan, Beyazıt oğlu Hoca Mircan'a Selçukhatun mahallesindeki kendisine ait evi sattığını ikrar etmiş. O da dört oda, bir cumba,⁴ helâ ve bahçeden oluşan, iki taraftan yol ile (diğer taraflardan) Basmacı Sufi ve Davut'un mülkü ile sınırlı bu evi bütün sınırlarıyla beş bin dirheme satın almıştır.

أقر حسن بن ولي البقال بمحلة بهادرأغا من محلات بروسه المحروسة بأنه قد باع من حامل هذا الكتاب علي بن عبد الله وهو اشترى منه ما هو له وملكه وذلك ببناء جميع بناء المنزل الكائن بمحلة يخشى بك الحاوي على بيت سفلي وكنيف وخايبية ماء مشترك وباب مشترك ومحوطه ذات أشجار مثمرة مشتركة المحدود بملك محمد بن قرباني الإمام وبملك احمد وبوقف ادهم بك وبالطريق العام بجملة الحدود وكافة الحقوق بثمن معين مقبوض قدره تسعمائة درهم فضي رايح في الوقت بيعا وشراء صحيحين شرعيين مشتملين على ايجاب وقبول اقرارا صحيحا شرعيا وهو قبل في أوائل شهر ذى الحجة 961. (A.47/54. 6 - 41b)

Mahrûse-i Bursa mahallelerinden Bahadırğa Mahallesinde Veli oğlu bakkal Hasan, Abdullah oğlu Ali'ye evini sattığını, o da Yahşibey Mahallesinde satıcıya ait olan ve alt katta bir oda, helâ, müşterek su kuyusu, müşterek kapı ve meyveleri, müşterek ağaçlı bahçeden oluşan ve Kurbanî oğlu İmam Mehmet'in, Ahmet'in mülkü ve Ethem Bey'in vakfı ve anayol ile sınırlı bu evi bütün sınır ve haklarıyla rayiç dokuz yüz dirhem tutarındaki parayla satın aldığını sahih, şer'i, icab ve kabulü havi, sahih ve kanunî bir şekilde ikrar etmiş, o da kabul etmiştir. Zilhicce ayının başı 961.

باع احمد بن محمد من طورمش بن خير الدين وهو اشترى منه جميع المنزل الكائن بمحلة أفتاده أفندي الحاوي على بيت سفلي فوقه غرفه وسرداب خايبية ماء ومحوطه ذات اشجار ومثمرة ومقاطعه ارضه في كل سنة اربعة دراهم بثمن معين مقبوض قدره الف درهم وسمان مائة درهم في غرة شهر رمضان المبارك لسنة سبع الف.

(A. 153/201. 126b - 4)

Mehmet oğlu Ahmet, Hayrettin oğlu Durmuş 'a evini sattı. O da Üftade Efendi mahallesindeki, alt kat oda, üstünde bir cumba, serdab (su soğutma kuyusu), meyveli ağaçları olan ve senelik vergisi dört dirhem olan bahçeden oluşan evin tamamını bin sekiz yüz

⁴ Belgede bir önceki (بيوت) kelimesi ile oda kastedildiği belirgin olduğundan ardından gelen (غرفة) kelimesine bu karşılık uygun görülmüştür.

dirhem tutarındaki peşin parayla satın aldı. Ramazan ayı ortası 1007.

B. NAFKA

فرض الحاكم لنفقة الصغير المدعو يوسف بن موسى بن علي كل شهر من تاريخ الكتاب أربعين درهما على أبيه المذكور بطلب أمه المطلقة منه المدعوة فاطمة بنت عثمان فرضا و تقديرًا صحيحين شرعيين .889

(A.4/4. 19 a-4)

Hâkim, Ali oğlu Musa oğlu Yusuf isimli çocuğa bu belgenin yazımından itibaren, boşanmış olan annesi Osman kızı Fatma'nın isteğiyle adı geçenin babası üzerine her ay kırk dirhem sahih şer'i nafaka farz ve takdir etti. 889

فرض الحاكم لنفقة فاطمة بنت الحاج محمد كل سنة من تاريخه خمسمائة درهم من مخلفات أبيها المذكور المتوفى بطلب أختها المدعوة ستي بنت الحاج محمد المذكور وهي في حجرها.

(A.4/4. 141 b-6)

Hâkim, Hacı Mehmet kızı Fatma isimli çocuğa bu belgenin yazımından itibaren, merhum babasının bıraktığı mallardan alınmak üzere, kendisine bakan kız kardeşi adı geçen Hacı Mehmet kızı Sitti'nin isteğiyle her yıl beş yüz dirhem nafaka takdir etti.

فرض الحاكم لنفقة الصغيرين المدعويين محمد و عائشة كل يوم من تاريخه لكل منهما درهما من مالهما الموروث من أبيهما حضر بن عبد الله بطلب أمهما المدعوة فاطمة بنت نادی درويش وأذن لها تصرف المبلغ المفروض إليهما فرضا وإذنا صحيحين شرعيين. (A.8/8. 25 a-7)

Hâkim, Mehmet ve Ayşe isimli çocuklara bu tarihten itibaren, babaları Abdullah oğlu Hızır'dan kendilerine miras kalan maldan, anneleri Nadiderviş kızı Fatma'nın isteğiyle, günde her birine birer dirhem nafaka ve kendilerine takdir edilen nafakanın tasarrufunda annelerine sahih ve şer'i izin verdi.

فرض الحاكم لنفقة الصغير المدعو علي بن مصطفى كل شهر من تاريخه خمسة وأربعين درهما من ماله المورث من أبيه مصطفى المذكور بطلب أمه المدعوة سلجك بنت موسى و هو في حجرها.

(A.8/8. 72a-1)

Hâkim, Mustafa oğlu Ali isimli çocuğa bu tarihten itibaren adı geçenin babası Mustafa'dan kendine miras kalan maldan bakımı altında bulunduran annesi Musa kızı Selçuk'un isteğiyle her ay kırk beş dirhem nafaka tayin etti.

فرض الحاكم لنفقة المرأة المدعوة عيني بنت عبد الله ولكسوتها ولساير حوائجها الضرورية كل يوم من تاريخه بذيله ثلاثة دراهم علي زوجها الغائب المدعو بالي بن عبد الله المعلوم غيبة المنقطعة عنها بعلم الشرعي وأذن لها بالاستدانة وقت الضرورة والرجوع عليه وقت الظهر فرضا وإذنا صحيحين شرعيين في أواخر شهر شعبان المعظم لسنة سبع وألف.

(A. 153/201. 125a-4)

Hâkim, Abdullah kızı Ayni isimli kadının nafakası, giyimi ve diğer zaruri ihtiyaçları için aşağıda yazılı tarihten itibaren, arada bir kaybolduğu hukuken sabit kocası Abdullah oğlu Bâli üzerine her gün üç dirhem nafaka tayin etti ve ihtiyaç anında borç alıp ortaya çıktığında borcun kocasından tahsil edilmesi hususunda sahih ve şer'i izin verdi. Şaban ayının sonları. 1007 H.

C. ZİMMET

أقر المدعو مصطفى بن احمد الخياط من محلة جامع الحصن بان عليه وفي ذمته لايتام المدعو الحاج خير الدين مبلغ احد عشر الف درهم فضي رايح خمسة آلافه من القرض والباقي من ثمن الأبرشيم المقبوض مؤجلا من غرة شوال سنة تسعين وثمانمائة الي تمام سنة كاملة اقرارا مصدقا من قبل المدعو الحاج كمال بن عبد الله الوصي للايتام المزبورة تصديقا شرعيا وجاها ثم كفل بالمبلغ المزبور الحاج مصطفى بن مراد في محلة سلطان خاتون كفالة صحيحة شرعية مشتمله على الرد والقبول.

(A.4/4. 410 b -5)

Kale Camii Mahallesinden Ahmet oğlu terzi Mustafa, üzerini de Hacı Hayrettin'in yetimlerine ait o günün değeri ile on bir bin dirhem gümüş olduğunu, beş bini borç, geri kalanının 890 yılı Şevval ayı başından bir sene içinde taksitle ödenen ibrişim parası olduğunu ikrar ve yetimlerin vâsisi Abdullah oğlu Hacı Kemal tarafından kanunen bizzat tasdik edilmiştir. Daha sonra Sultan Hatun Mahallesinden Murat oğlu Hacı Mustafa adı geçen meblağa red ve kabulü havi sahih, şer'i bir kefil olmuştur.

إقرار مصطفى چلبی بن محمد المحضر بان عليه لمحمد بن سيدي يعقوب الامير سابقا في بوزه خانه مبلغ مائة وسبعة عشر درهما فضيا رايح من ثمن الثوب المقبوض مؤجلا من تاريخه الي تمام شهرين كاملين.

(A.8/8. 50b-3)

Mahkemeye çağrılan Mehmet oğlu Mustafa Çelebi, daha önce Bozahane amiri olan Seydi Yakup oğlu Mehmet'e iki ay içinde ödenmek şartıyla veresiye satılan elbise parasından o günkü değerden yüz on yedi gümüş dirhem borcu olduğunu ikrar etti.

أقر في مجلس الشرع حامل هذا الكتاب يقوب ولد اساق اليهودي بمحضر من سليمان بن احمد بان عليه وفي ذمته لسليمان المزبور مبلغا قدره خمسة آلاف درهم من القرض مقسطا عليه من يوم تاريخه بذيله الى ان يؤدي اليه كله في كل اسبوع مائة درهم اقرارا مصدقا من قبله وجاها من سابع عشر شهر جمادي الاولى للسنة المذكورة.

(A.153/201. 93 -2)

Davacı Yahudi İsak oğlu Yakob mahkemede Ahmet oğlu Süleyman huzurunda, adı geçen Süleyman'a belgede geçen tarihten itibaren her hafta yüz dirhem ödenmek üzere beş bin dirhem borcu olduğunu ikrar etti ve alacaklı tarafından bizzat tasdik olundu. Aynı yıl 17 Cemaziyelevvel.

أقر محمود بن عبد الله العطار عتيق عبد الرحمن من محلة شيخ باشا بأن عليه للخواجه زين الدين عمر بن الحاج أحمد الحلبي مبلغ ستة عشر ألف درهما و خمسمائة درهم فضي رايح من ثمن الحديد المسمى ب ... المقبوض مقداره احد و أربعون قنطارا و عشرة أواق مؤجلا من أول شهر جمادي الأولى إلى تمام ثمانية أشهر إقرارا مصدقا من قبل المقر له المزبور. ثم كفل بكل المبلغ المزبور الحاج بكر بن عثمان القنطاري.

(A 8/8. 72a-6)

Şeyhpaşa mahallesinden Abdurrahman'ın azatlısı Abdullah oğlu attar Mahmut, Hacı Ahmet el-Halebî oğlu hoca Zeynüddin Ömer'e (okunamadı) diye bilinen kırk bir ton ve on okka demir bedeli olarak rayiç on altı bin beş yüz gümüş dirhem borcu olduğunu kabul etti. Borcun süresi Cemaziyelevvel ayının başından itibaren sekiz ay olup alacaklı tarafından da tasdik olundu. Bütün meblağa Osman oğlu kantarcı Hacı Bekir kefil oldu.

أقر محمود بن عبد الله من محلة قواقلو بأن عليه لدرويش بن يوسف النصراني مبلغ خمسة آلاف درهم و ثمانمائة درهم من ثمن القماش المقبوض مؤجلا من غرة صفر لسنة ست و تسعين و ثمانمائة إلى سنة كاملة إقرارا مصدقا من قبل المقر له المزبور تصديقا وجاها.

(A 8/8. 68a-6)

Kavaklı mahallesinden Abdullah oğlu Mahmut, Nasranî Yusuf oğlu Derviş'e veresiye alınan kumaşın bedeli olarak beş bin sekiz yüz dirhem borcu olduğunu kabul etti. Borcun süresi 896 yılı Safer ayı

başından itibaren bir yıl olup borçlunun ikrarı alacaklının bizzat kendisi tarafından da tasdik olundu.

Ç. VAKFA BORÇ

أقر المدعو الحاج محمد بن أحمد المسماري أبوه بأنه باع من علاء الدين بن أوغورلو الوكيل عن قبل خفصة بنت عبد الله زوجة محمود جلبي بن الحاج عوض باشا و هو اشترى منه بالوكالة عنها بمالها الذي وقفته على مصالح قراءة الجزء و ذلك المنزل الكائن في محلة قواقلو مسجد الحاوي على بيت و غرفة تحتها بيت و صفة و سرداب و كنيف و محوطة المحدود بالطريق من الطرفين و بملك الحاج كمال و بملك شهرانه بجملة الحدود بمبلغ أربعة آلاف درهم مقبوض و أقر بأن عليه لوقفها مبلغ تسعمائة درهم من القرض.

(A 8/8. 95a-4)

Çivici Ahmet oğlu Hacı Mehmet, Hacı İvaz Paşa oğlu Mahmut'un karısı Abdullah kızı Hafsa tarafından vekil tayin edilen Uğurlu oğlu Alâeddin'e Kavaklımescit mahallesindeki cumbalı bir odası, alt katta ise sofalı bir odası bulunan, su kuyulu, tuvaletli ve bahçeli, iki yönden yol ile ve Hacı Kemal ve Şehrane'nin mülkleri ile sınırlı evini bütün sınırlarıyla satmış, o da kadın adına cüz okunması için vakfettiği paradan dört bin dirhem vererek evi satın almış ve kendisinin kadının vakfına dokuz yüz dirhem borcu olduğunu kabul etmiştir.

أقر المدعو الحاج سليمان بن عبد الله القطيفي الثابت وكالته بالإقرار بالدين و الرهن عن قبل عائشة خاتون بنت شاهين بشهادة الحاج داود بن طوغان المؤذن و الحاج إلياس بن عبد الله بأن على ذمة موكلته المزبورة لوقف المرحوم الخواجه دستورخان بمعاملة سنان بن عبد الله مبلغ خمسة آلاف درهم و مائتي درهم واحد و سبعين درهم من ثمن الياقوت المقبوض مؤجلا من تاريخه إلى تمام ستة أشهر و نصف شهر و إنها قد رهننت عنده لاصل المبلغ المزبور منزلها الكائن في محلة يرقابو الحاوي على بيتين علويين و بيتين سفليين و كارخانيين و كنيف و محوطة المحدود بملك الحاج سليمان و بالطريق من سائر الجوانب بجملة الحدود مع زوج سوار مصنوع من الذهب و هو ارتهنهما و قبضهما منها رهنا و ارتهنانا صحيحين شرعيين ثم كفل بكل المبلغ المزبور كل واحد من الحاج سليمان و الحاج إلياس المزبورين.

(A 8/8. 90a-5)

Abdullah oğlu Hacı İlyas ve Doğan oğlu müezzın Hacı Davut'un şahitliği ile Şahin kızı Ayşe Hatun'a vekâleti sabit Abdullah oğlu kadifeci Hacı Süleyman müvekkilinin zimmetinde merhum Hoca Düsturhan vakfına Abdullah oğlu Sinan ile yapılan muamele sonucu beş bin iki yüz dirhem borcu olduğunu kabul etti. Borcun yetmiş bir dirhemi veresiye alınan yakutun bedeli olup süresi bu tarihten itibaren altı buçuk aydır. O da (Ayşe Hatun) borca karşılık kendisine Yerkapı mahallesindeki üst ve alt katta ikişer odası, iki dükkânı, tuvaleti ve bahçesi olan, bir yönü Hacı Süleyman'ın mülkü, diğer yönleri yol ile çevrili evini bütün sınırları ile ayrıca bir çift altın

bileziği rehin bırakmış, kendisinin de bunları geçerli ve şeriata uygun olarak rehin almıştır. Sonra bütün borca adı geçen Hacı Süleyman ve Hacı İlyas kefil olmuşlardır.

أقر المدعو علي بالي بن مصطفى الحداد من محلة شيخ باشا بأن عليه لوقف المرحوم جبه علي بك بمعاملة مولانا عدي بن سنان خواجه مبلغ أربعة و أربعين افلوريا إفرنجيا أربعون منه من القرض و الباقي من ثمن القماش المقبوض مؤجلا عن القرض من اليوم الخامس و العشرين من صفر لسنة ست و تسعين و ثمانمائة الى سنة كاملة ثم كفل لكل المبلغ المزبور حمزة بن الحاج علي الخياط من محلة شيخ باشا و لطفي بن سعد الله الحداد من محلة طوزبازاري.

(A 8/8. 20b-3)

Şeyhpaşa mahallesinden Mustafa oğlu demirci Ali Bali, merhum Cebe Ali Bey vakfına Sinan Hoca oğlu Abdi efendi ile yaptığı muamelelerden, kırk florisi borç, geri kalanı veresiye alınan kumaşın parası olmak üzere kırk dört frank florisi borcu olduğunu kabul etti. Borcun süresi 25 Safer 896'dan itibaren bir yıl olup, bütün meblağa Şeyhpaşa mahallesinden Hacı Ali oğlu terzi Hamza ve Tuzpazarı mahallesinden Sadullah oğlu demirci Lütü kefil oldu.

أقر المدعو الخواجه حسن بن إسكندر القزاز من محلة نقاش علي بأن عليه لوقف المرحوم الخواجه دستورخان مبلغ مائة افلوري و سبعة فلوريا إفرنجية و سبع و أربعين درهما من ثمن الياقوت المقبوض مؤجلا من اليوم الخامس عشر من ربيع الأول لسنة ست و تسعين و ثمانمائة إلى تمام تسعة أشهر و نصف شهر ثم كفل بكل المبلغ المزبور الخواجه داود بن عبد الله عتيق عثمان چلي.

(A 8/8. 33a-3)

Nakkaşalı mahallesinden ipek böcekçiliği yapan İskender oğlu Hoca Hasan merhum Hoca Düsturhan vakfına yüz yedi Frank florisi ve veresiye alınan yakut parası olarak kırk yedi dirhem borcu olduğunu kabul etti. Borcun süresi 15 Rebiulevvel 896'dan itibaren dokuz buçuk ay olup sonra adı geçen meblağa Osman Çelebi'nin azatlısı Abdullah oğlu Hoca Davut kefil oldu.

D. VASIYET

أوصى المدعو ياني بن نيقوله النصراني لزوجته المدعوة يوروفرى بنت قوستي لجميع ما بقي بعد وفاته من الدرهم و الدنانير و العروض و الأجناس و البيوت و الكروم و غيرها ثم أوصت هي له كذلك.

(A. 8/8. 107a-6)

Nikola oğlu Hıristiyan Yanı, hanımı Kosta kızı Yurufri'ye öldükten sonra geriye kalan dirhem, dinar, mal, hayvan, ev, bağ v.s. bütün varlığını vasiyet etti. Hanımı da aynı vasiyeti kocası için yaptı.

أوصى المدعو أحمد بن محمد المنشاري لمتبناه المدعو حمزة بن محمد بجميع ما بقي بعد وفاته من مخلفاته من التجهيز و التكفين و الدين الثابت عليه شرعا وصية صحيحة شرعية مقبولة من قبله. 3 جمادى الأولى 910. (A.19/19. 225 a-4)

Bıçkıcı Mehmet oğlu Ahmet evlatlığı Mehmet oğlu Hamza'ya ölümünden sonra geri kalan varlığını, teçhiz, tekvin ve borç işlemlerini sahih, hukuki bir şekilde vasiyet etti ve evlatlığı tarafından kabul edildi. 3 Cemaziyelevvel 910.

أوصى الحاج سيدي محمد بن عوض الصراف من محلة شيخ باشا بأنه قد أوصى لأم له إنجي الشابة الصفراء و الفقراء و الزرقاء و الفرقاء المتوسطة البصنوية المسلمة لجميع ما في يدها من المال و اللباس و النقود و الفراش والأواني إيصاء صحيحا شرعيا جرى في أواخر ربيع الأول لسنة اثنتين و تسعمائة 902. (A.14/12. 88b-4)

Şeyhpaşa Mahallesinden İvaz oğlu sarraf Hacı Seydi Mehmet, genç, sarışın, mavi gözlü, ayırık kaşlı, orta boylu, Bosnalı, Müslüman, ümmül-veledi İnci'ye elinde mevcut olan mal, elbise, para, yatak, kap kacak her şeyi sahih, şer'i bir şekilde vasiyet etmiştir. 902 yılı Rebiülevvel ayı sonları.

E. İBRA

أقر قراكوذ بن عبد الله عتيق الحاج سنان بأنه أبرأ ذمة حامل الكتاب هذا سني بنت الحاج سنان عن جميع الدعاوي و المطالبات عموما خصوصا عن دعوى المخلفات المنتقلة إليه من زوجته المتوفاة المدعوة قدم بنت عبد الله العتيقة إبراء صحيحا شرعيا 889 هـ.

(A.4/4. 20a-2)

Abdullah oğlu Hacı Sinan'ın azatlısı Karagöz, merhum hanımı Abdullah kızı azatlı Kadem'den kendisine intikal eden mallar hususundaki umumi ve hususi bütün dava ve haklarından bu belgeyi taşıyan Hacı Sinan kızı Sitti'nin sahih ve şer'i bir şekilde zimmetini temizlediğini ikrar etmiştir. 889 h.

أقر المدعو عبيد بن سيدي أحمد بأنه قد أبرأ ذمة زوجته المدعوة عائشة بنت بخشايش عن جميع الدعاوي و المطالبات والأيمان و المخاصمات عموما خصوصا عن دعوى مبلغ ثمانية آلاف درهم و خمسمائة درهم فضي رايح. (A.8/8. 41a-1)

Seydi Ahmet oğlu Abdi, rayiç sekiz bin beş yüz dirhem gümüş tutarındaki davada umumi ve hususi bütün yeminleşme ve haklardan hanımı Bahşayış kızı Ayşe'nin zimmetini temizlediğini ikrar etti.

أقرت فاطمة بأنها أبرأت ذمة زوجها المطلق المدعو حاجي بالي بن محمد عن جميع الدعاوى و المطالبات عموما خصوصا عن دعوى المهر و نفقة العدة بعد ما قبضت منه منزله الكائن في محله تكيه مسجد الحاوي على بيت و أخور و صفه و كنيف و طريق سير المحدود قبلة بالطريق و شرقا بملك حاجي بالي المزبور و شمالا أيضا بملكه و غربا بوقف مسجد تكيه بجملته الحدود.

(A.4/4. 146 a-5)

Fatma kendini boşayan kocası Mehmet oğlu Hacı Bali'nin mihir ve iddet nafakası davasından dolayı umumi ve hususi bütün istek ve davalarından, kendisinden Tekkemescit mahallesindeki bir odası, ahırını, sofası, tuvalet ve yolu olan, kible tarafından yol ile kuzeyden ve doğu tarafından Hacı Bali'nin mülkü ve batıdan Tekkemescit vakfiyla sınırlı evi, bütün sınırlarıyla aldıktan sonra, kocasının zimmetini temizlediğini kabul etmiştir.

F. BOŞAMA

أقر المدعو علي بن مصطفى بأنه طلق زوجته المدعوة مصري بنت يوسف بطلقه واحدة بائنة على مهرها و نفقه عدتها و على جميع دعاويها عليه إقرارا مصدقا من قبلها تصديقا وجاها.

(A.8/8. 76b-7)

Mustafa oğlu Ali, Yusuf kızı Mısrî isimli zevcesini mihiri, iddet nafakası ve bütün ihtiyaçları karşılığında bir bâin talakla boşadığını ikrar etmiş ve kadın tarafından bizzat tasdik olunmuştur.

هذا ذكر ما أقر و اعترف الرجل المدعو محمد بن عوض الدلال بأنه قد طلق ثلاث تطليقات بكلمة واحدة حليلته و زوجته المدعوة جانباش بنت خليل إقرارا صحيحا شرعيا فصارت هي مبانته و مطلقة بتطليقات الثلث لا تحل له حتى تنكح زوجا غيره ثم أقرت و اعترفت جانباش المذكورة بأنها قد أبرأت ذمة زوجها محمد المذكور عن جميع الدعاوى و المطالبات و المهر مؤجلا و معجلا و نفقه العدة ابراء صحيحا شرعيا سنة 884.

(A. 3/3. 22b-3)

Bu İvaz oğlu Mehmet isimli dellalın, Halil kızı Canbaş isimli zevcesini bir defada üç talak ile boşadığını sahih ve şer'i bir şekilde ikrar ettiğini ve kadının da üç talak sebebiyle başka kocaya varmadıkça kendine helal olmayacak şekilde talak-ı bainle boş olduğunu, sonra adı geçen Canbaş'ın kocası Mehmet'in zimmetini bütün dava, talep, müeccel ve muaccel mihir ve iddet nafakasından sahih ve şer'i bir şekilde temizlediğini beyandır. 884 yılı.

حضرت المرأة المدعوة بلبل بنت عبد الله من محلة شيخ باشا و ادعت أن زوجها حسن بن عبد الله الخياط قد غاب عنها عن أربعة أعوام و نصف عام غيبة منقطعه بحيث لم تدر حياته و لا مماته و تركها بلا نفقه و كسوة أنها عاجزة مضطرة عن تحصيل نفقتها بكل طريق ممكن و طلبت التفريق من زوجها و أحضرت شهود بن محمد و شعبان بن محمد و مصطفى بن عبد الله على صدق مدعاها فعرض الحاكم أمر التفريق إلى الحاكم الشافعي لتفرق بينهما جرى ذلك في أوائل محرم سنة 904.

(A. 17/16. 9b-2)

Şeyhpaşa Mahallesinden Abdullah kızı Bülbül isimli kadın, mahkemeye gelerek kocası terzi Abdullah oğlu Hasan'ın dört buçuk senedir, hayatta mı yoksa ölümü olduğunu bilmeyecek bir kesinti ile kaybolup, kendisini de nafakasız ve giyeceksiz bıraktığını, herhangi bir şekilde nafakasını da kazanmaktan aciz olduğunu iddia ederek kocasından ayrılma talebinde bulundu ve beraberinde Mehmet oğlu (okunamadı), Mehmet oğlu Şaban, Abdullah oğlu Mustafayı davasına şahit olarak getirdi. Bunun üzerine hâkim, ayırma işinin gerçekleştirilmesi için davayı Şafii hâkime havale etti. 904 yılı Muharrem başları.

أقر عوض بن قاصم بن الوالاني بأنه قد طلق و أبان زوجته المدعوة مخدومه بنت إسماعيل بطلقه واحدة بأنه قبل تاريخه منذ ثمانية أشهر على مهرها و نفقه عدتها و هي صدقته وجاهها. 15 جمادى الآخر 909 هـ

(A.19/19. 7a-4)

Valani oğlu Kasım oğlu İvaz karısı İsmail kızı Mahdûme'yi bir talak ile sekiz ay önce kesin bir şekilde mihri ve iddet nafakası karşılığı boşadığını ikrar etti. Kadın da onu bizzat tasdik etti. 15 Cemaziyelahir 909 h.

أقر علي بن حسين قد طلق زوجته حسنى بنت عبد الله طلاقا بائنا على مهرها و نفقة عدتها و سائر دعاويها عليه و أنها أبرأت ذمته عن جميع الدعاوى عموما خصوصا ابراء شرعا قطعاً للنزاع. 15 ذي الحجة الشريف 909. (A. 19/19. 145b-4)

Hüseyin oğlu Ali, karısı Abdullah kızı Hüsni'yi bâin talak ile mihri, iddet nafakası ve üzerindeki diğer hakları karşılığı boşadığını, kadının da umumi ve hususi bütün davalarından sahih, şer'î, kesin bir şekilde kendisinin zimmetini temizlediğini ikrar etmiştir. 15 Zilhicce 909.

G. MUHALA'A

أقر مصطفى بن سيدي علي بأنه خالع مع امرأته المدعوة نفيسة بنت أحمد الإمام و هي خالعت معه على مهرها و نفقة عدتها و على مبلغ تسعة اشرفيات مخالعه صحيحة شرعية.

(A.4/4. 153a-2)

Seydi Ali oğlu Mustafa, karısı imam Ahmet kızı Nefise ile mihri, iddet nafakası ve dokuz eşrefi altın karşılığında sahih ve şer'î muhalaa yaptığını ikrar etmiştir.

أقرت واعترفت فاطمة بنت يوسف من محلة ابن شيلة بانها قد خالعت نفسها مع زوجها اياس بن عبد الله على مهرها و نفقتها و على سائر حوائجها و دعاويها عليه عموما و على نفقه ولدها منه .. الى سبعة اعوام متوالية من وقت الخلع و هو خالعا على اشياء المزبورة فصدقها الزوج المزبور شفاهما و وجاها جرى ذلك في اواسط محرم سنة 904 هـ.

(A.17/16. 16a-2)

İbn-i Şible mahallesinden Yusuf kızı Fatma, kocası Abdullah oğlu İyas ile mihri, nafakası, diğer ihtiyaçları, üzerindeki umumi hakları ve ondan olma çocuğunun, anlaşma vaktinden itibaren yedi yıllık nafakası karşılığında muhalaa yaptığını ikrar etmiş, kocası da bu şartları kabul ederek, hem sözlü hem de yüzleşerek tasdik etmiştir. 904 yılı Muharrem ortaları.

خالع رمضان بن خوش قدم مع زوجته خديجة بنت درويش على مهرها و نفقة عدتها و على ان تربي ابنها منه المدعو محمد الصغير في تاريخ الى تمام سبع اعوام متوالية من غير طلب نفقه ولا كسوة منه له بشرط أنه لو مات قبل تمام المدة المذكورة لا يطلب هو منها شيئا مخالعة شرعية و ان كل واحد منهما ابرأ ذمة الآخر جميع الدعاوى عموما و خصوصا. 21 رجب المرجب 909 هـ. (A.19/19. 24a-6)

Hoşkadem oğlu Ramazan, karısı derviş kızı Hatice ile mihri, iddet nafakası ve ondan olma küçük çocuğu Mehmet'e, anılan tarihinden itibaren herhangi bir nafaka ve giyecek istemeksizin yedi yıl boyunca bakması, şayet erkek bu müddetten önce vefat ederse, kadından hiçbir hak talep etmemesi şartıyla şer'i muhalaa yapmış ve her biri umumi ve hususi olarak diğerine olan zimmetini temizlemiştir. 21 Receb 909 h.

خالعت المرأة المدعوة فاطمة بنت محمود مع زوجها باعث الكتاب الحاج ابراهيم بن عبد القادر و هو خالع معها على مهرها المعقود عليه نكاحها و ذلك مبلغ قدره الفا درهم و على نفقة عدتها و على جميع الحقوق المتعلقة بالزوجية مخالعة صحيحة شرعية في التاريخ المزبور.

(A.153/201. 114b-1)

Mehmet kızı Fatma davacı kocası Abdülkadir oğlu Hacı İbrahim ile nikâhı esnasında kararlaştırılan iki bin dirhem mihri, iddet nafakası ve vasiyeti ile ilgili bütün hakları karşılığında sahih ve şer'î bir şekilde muhalaa yapmıştır.

H. VEKALET

وكل المدعو درويش بن يوسف النصراني المدعو اسحاق بن عبد الله و أنابه مناب نفسه بقبض حقوقه المالية في ذم الناس الكائنين في بروسة المحروسة و بايصالها اليه و بكل ما يتوقف عليه القبض و الايصال من المرافعة الى الحكام ان احتاج اليها و هو قبل الوكالة.

(A.8/8. 728-5)

Yusuf oğlu Derviş Hıristiyan Abdullah oğlu İshak'ı Bursa'daki alacaklılarından bütün mali haklarını alması ve kendine göndermesi ve bu konu ile ilgili olarak gerektiğinde mahkemeye başvurması hususunda vekil tayin etmiş o da bu vekâleti kabul etmiştir.

أقرت واعترفت بنت دمتري الذمية بعد اقرارها ببلوغها في سن تحملها بأنه قد وكلت هرسطو بن صارجه بقبض حقها الموروث من ابيها عن قوسطه الحداد و هو ثلث مائة درهم فضي و هو قبل الوكالة المزبورة في مجلس الشرع و حكم به توكيلا و قبولا صحيحا شرعيا.

(A.15/15. 22a)

Dimitri kızı (okunamadı) zimmî buluğ çağma eriştiği kabul edildikten sonra, Sarıca oğlu Hiristo'yu babasından kendisine miras kalan üç yüz dirhem gümüşü, demirci Kosta'dan almak üzere vekil tayin ettiğini ikrar etti. Hiristo da adı geçen vekâleti mahkemede kabul etti. Mahkeme bu tayin ve kabulün sahih ve şer'i olduğuna hükmetti.

وكل المدعو الخواجه شاه ولي بن قراکوز التبريزي اخاه المدعو الخواجه شاه قولي بن قراکوز المزبور و انابه مناب نفسه توكيلا مطلقا لجميع اموره و عامة مصالحه و بقبض حقوقه في ذم الناس الكائنين في بروسه و غيرها و هو قبل الوكالة المزبورة. 3 ذي القعدة 909.

(A.19/19. 104b-3)

Tebrizli Karagöz oğlu Hocaşah Veli kardeşi Karagöz oğlu Hocaşah Kulu'yu, bütün işleri ve umumi maslahatları hususunda Bursa ve diğer şehirlerde olan kişilerin zimmetindeki haklarını alması için mutlak vekil tayin etti. O da bu vekâleti kabul etti. 3 Zilkade 909.

وكل المدعو حسن بن يوسف الوصي الثابت وصابته للمدعو عجمي حسن بن عبد الله عتيق مولانا المتوفى في محلة فلبوز بشهادة مقبل بن عبد الله و الحاج سليمان بن عبد الله القطيفي المدعو يوسف بن عبد الله و أنابه مناب نفسه بقبض حق المتوفى المزبور في ذمة الحاج بييري المعروف باج بير أسد الكائن في قرية جلتكجي و هو بتقرير الوصي المزبور ألف و ثلاثمائة درهم و ثمانين درهم من الكفالة له عن قبله.

(A 8/8. 84b-3)

Filiboz mahallesinden merhum efendimizin azatlısı Abdullah oğlu Acemi Hasan'a vesayeti Abdullah oğlu Mukbil ile Abdullah oğlu kadifeci Hacı Süleyman'ın şahitliği ile sabit olan Yusuf oğlu Hasan, adı geçen merhumun Çeltikköy'de oturan Bac Pir Esed diye bilinen Hacı Piri zimmetindeki haklarını almak üzere Abdullah oğlu Yusufu vekil tayin etti. Vesayet sahibinin ifadesine göre borç bin üç yüz seksen dirhem olup kefalet nedeniyle oluşan bir borç idi.

I. KEFALET

كفل المدعو يحيى فقيه بن إلياس من قرية مانباس بنفس ابنه المدعو رمضان الذي أخذ بتهمة القتل ثم كفل بنفس الكفيل المزبور موسى بن احمد الحداد من محلة شبلي زاده.

(A.8/8. 72a-5)

Manyas köyünden İlyas oğlu Yahya Fakih, cinayet suçuyla tutuklu olan oğlu Ramazan'a kefil oldu. Sonra kendisine de Şiblizade Mahallesinden Demirci Ahmet oğlu Musa kefil oldu.

كفل مولانا يعقوب چلبى بن مرحوم قاره سنان و كفل ايضا المدعو داود بن علي الخياط من سوق الحاج عوض باشا بنفس المدعو محمد بن الحاج المحبوس على ان لو غاب نفس المكفول عنه المزبور يؤدي الكفيلان المزبوران ما هو دين على المكفول عنه المزبور للحاج عيسى و هو مبلغ الف درهم. (A. 8/8. 72b-2)

Merhum Kara Sinan oğlu Mevlana Ya'kup Çelebi ve Hacı İvaz Paşa çarşısında terzi Ali oğlu Davut, tutuklu bulunan Hacı Yakup oğlu Mehmet'e, kaçtığı takdirde, Hacı İsa'ya olan bin dirhem borcu ödemeye kefil oldular.

كفل الحاج مصطفى بن پير احمد من محلة سوزن كفن ببروسة بنفس مصطفى بن عبد الله بطلب زعيم الوقت سفر سوباشي و باحضاره الى مجلس الشرع وقت المطالبة كفالة حاوية للأمر و القبول في التاريخ المزبور. 21 شعبان 1007 هـ. (A.153. 125b-4)

Bursa'nın Süzenkefen mahallesinden Pir Ahmet oğlu Hacı Mustafa, dönemin zaimi Sefer subaşı'nın isteğiyle, istenildiği zamanlarda mahkemede hazır olmak üzere Abdullah oğlu Mustafa'ya adı geçen tarihte emir ve kabulü havi kefil oldu. 21 Şaban 1007 h.

İ. KİRALAMA-KİRAYA VERME

آجر يوسف بن عبد الله عتيق قره مصطفى نفسه لمدته من حسن بن عبد الله من تاريخه إلى تمام ستة أعوام بمبلغ مقبوض معين قدره ألفا درهم وهو صدقه. جمادى الاخر 909 .

(A.19/19. 8a-1)

Kara Mustafa'nın azatlısı Abdullah oğlu Yusuf kendisini iki bin dirhem peşin para karşılığında Abdullah oğlu Hasan'a altı yıllığına kiraladı, o da bunu tasdik etti. 909 Cemaziyelahir.

أقر فرح بن عبد الله بأنه استأجر من پر محمد چلبی ابن سنان بك المعروف بابن الأجرى المتولي على أوقاف أبيه الحمام الكائنين بالمحلة المعروفة ببروسه المحروسة المحدودين من الطرفين بالطريق العام و شرقا بالطريق الخاص و شمالا بملك حسين بن عبد الله من سنة من يوم تاريخه باجرة قدرها في كل يوم ثمانية عشر درهما استنجارا صحيحا شرعيا حضر معه الياس بن حمزه و اعترف بأنه كفل بالاجرة كفالة شرعية مقبولة اقرارا صحيحا و اعترافا صريحا مصدقين من قبل المتولي المزبور جرى ما قدر 20 صفر 963 هـ. (A.47/54. 82b-1)

Abdullah oğlu Ferruh, babasının vakıflarının mütevellisi İbn-i Acurri (Kiremitçioğlu) diye bilinen Sinan oğlu Pır Mehmet Çelebi'den iki tarafından umumi yol, doğudan özel yol, kuzeyden Abdullah oğlu Hüseyin mülkü ile sınırlı, Mahrûse-i Bursa'nın malum İbn-i Acurri mahallesinde bulunan (okunamadı) ve hamamı, anlaşma tarihinden itibaren günlük on sekiz dirhem karşılığında sahih ve şer'i bir şekilde kiraladığını ikrar etti. Anlaşmada hazır bulunan Hamza oğlu İlyas da ücrete kefil olduğunu itiraf etti. Her ikisi de müteveli tarafından sahih, kanunî ve makbul bir şekilde tasdik olundu. 20 Safer 963 h.

آجر فرهاد بن عبد الله المتولي على اوقاف مصطفى چلبی الكائنة ببروسه من مصطفى بن محمد الوكيل بالاقرار و الاستنجار الاتي ذكره من قبل حامل هذا الكتاب فخر المدرسين مولانا سنان أفندي المدرس بسلطانيه بروسه و هو استأجر منه ما هو من الوقف المزبور لموكله مولانا المسفور و ذلك جميع المنزل الواقع في محلة شيخ باشا ببروسه المستعني عن التحديد بانتمائه الى الواقف المزبور بأجل معين من غرة شهر رجب لسنة تاريخه بذيله الى سنة كاملة باجرة معينة قدرها في كل يوم خمسة دراهم ايجارا واستأجارا صحيحين شرعيين في التاريخ المزبور.

(A153. 93b-1)

Bursa'daki Mustafa Çelebi Vakfı mütevellisi Abdullah oğlu Ferhat, aşağıda zikri geçen kiralama işleminde bu belgeyi elinde bulunduran, Fahrü'l-Müderrişin Bursa Sultanisi müderrişisi Mevlana Sinan Efendi tarafından vekil tayin olunduğunu ikrar eden Mehmet oğlu Mustafa'ya, adı geçen vakfın malı olan Şeyhpaşa mahallesindeki vakıfa ait sınırlarının tespitine gerek bulunmayan evi, akit yapılan yılın Recep ayı başından itibaren bir yıllığına günde beş dirhem karşılığında kiraya vermiştir. Bu kiraya verme ve kiralama işlemi adı geçen tarihte sahih ve şer'i bir şekilde vuku bulmuştur.

أقر المدعو إياس بن عبد الله المهتدي بأنه قد استأجر من نصوح بن عبد الله الذي هو في خدمة مولانا على چلبی بن المرحوم مولانا يوسف بالي الفناري و هو الجايي في وقف مولانا فناري المذكور و هو أخذ منه من الوقف المزبور الطاحونة الكائنة في قرب من زاوية شهره كسدي بأجل معلوم من تاريخه إلى تمام سنة كاملة ثم كفل بكل أجرة السنة المزبورة خضر بن محمد القزاز من المحلة المزبورة.

(A 8/8. 18a-2)

Abdullah oğlu mühtedi İyas, merhum Yusuf Bali el-Fenari efendi oğlu ve adı geçen Fenari'nin vakfında cabi olan Ali Çelebi efendinin hizmetinde bulunan Abdullah oğlu Nasuh'tan Şehreküstü zaviyesi yakınındaki değirmeni, bu tarihten itibaren bir tam yıla kadar kiraladığını kabul etti. Yıllık kira bedeline adı geçen mahalleden ipek böcekçiliği yapan Mehmet oğlu Hıdır da kefil oldu.

J. AZAD

أقر و اعترف المدعو كوندك بن علي بأنه قد أعتق و حرر جاريته و مملوكته المدعوة شهرانه بنت عبد الله الحنطية اللون الشهلاء البلهاء المتوسطة القد الارناودية الاصل حسبة الله العظيم اقرارا صحيحا شرعيا مصدقا من قبل الجارية المذكورة 889 هـ. (A. 4/4. 10b-6)

Ali oğlu Gündük, buğday renkli, ela gözlü, saf, orta boylu, Arnavut asıllı cariyesi Abdullah kızı Şehrane'yi Allah rızası için azat ettiğini sahil ve şer'i bir şekilde ikrar etmiş ve bu husus adı geçen Cariye tarafından tasdik edilmiştir. 889 h.

أقر الحاج عثمان بن قاسم بأنه قد أعتق و حرر مستولدته المدعوة شهنوار بنت عبد الله الحنطية اللون الحوراء البلهاء الطويلة القد الارناودية الاصل حسبة الله العظيم و طلبا لمرضاته و أن عليه و في ذمته لها اربعة آلاف درهم فضي رايح من القرض و أن جميع ما في يدها من الاواني و الحلي و أثاث البيت ملك محض و حق صرف لها لا مدخل له فيها بوجه من الوجوه 4 محرم 889.

(A. 4/4. 4a-6)

Kasım oğlu Hacı Osman, buğday renkli, şaşlı gözlü, saf, uzun boylu Arnavut asıllı ümmü'l-veledi Abdullah kızı Şahnavar'ı Allah rızası için azat etmiş ve zimmetinde o günkü değerden dört bin dirhem gümüş olduğunu, elindeki bütün ev eşyası, süs eşyası ve mefruşatın kendi malı ve hakkı olduğunu ve bunlardan hak talep etmediğini ikrar etmiştir. 4 Muharrem 889.

اعتق و حرر الحاج طغان بن عبد الله الاسلامبولي جاريته المدعوة فاطمة السمراء السوداء الفرعاء المتوسطة المغربية المسلمة و في خدها اليسرى اعتاقا صحيحا شرعيا و تحريرا صحيحا شرعيا جرى ذلك و اواسط صفر 904. (A. 17/16. 51b-3)

İstanbulu Abdullah oğlu Hacı Doğan, esmer tenli, siyah saçlı, ayrıık kaşlı, orta boylu, ve sol yanağında (beni) olan, Mağripli Müslüman cariyesini sahil ve şer'i bir şekilde azat etmiştir. 904 yılı Safer ortaları.

أقر و اعترف الحاج داود بن أحمد بأنه أعتق و حرر عبده و مملوكه المدعو قاسم بن عبد الله الروسي الطويل الاسمر الابليح الأشهل المعترف له بالرقعة السابق عتقا بتا و تحريرا منجزا ابتغاء لوجه الله و طلبا لثوابه و هربا من عقابه "يوم تجزى كل نفس بما كسبت" و رغبة في قوله صلى الله عليه و سلم "من اعتق نسمة مؤمنة اعتق الله بكل عضو منها عضوا منه من النار حتى الفرج بالفرج" فصار حرا لسابرا الاحرار له ما لهم و عليه ما عليهم اقرارا صحيحا شرعيا و اعترافا صريحا مرعيا و حضر معهما ولد المعتق هو محمد و صدق بصحة الاعتاق المذكور و جرى ذلك 21 صفر 962.

(A. 47/54. 82b-6)

Ahmet oğlu Hacı Davut Rus asıllı, uzun boylu, esmer tenli, zayıf, ela gözlü, köleliği sabit Abdullah oğlu Kasım'ı, "Kıyamet gününde her nefis kazandığının karşılığını görecektir." diyen Allah'ın sevabını umup, azabından kaçarak "Bir kimse mümin bir köle azat ederse, Allah o kölenin her uzvuna mukabil Cehennem'den bir uzuv azat eder. Hatta fercine mukabil fercini bile azad eder." diyen peygamberin de müjdesine kavuşmak arzusuyla kesin bir şekilde azat etmiştir. Böylece o diğer hür kişiler gibi olmuştur. Hakları ile sorumlulukları hürlerinki gibi olacak şekilde sahîh ve şeriata uygun ikrar ve itiraf etmiştir. Azad edenin iki oğlu Mehmet ve Sadık da mahkemede bulunarak azadın sıhhatine şahit olmuşlardır. 21 Safer 962.

K. MÜKATEBE

أقر طورسون بك بن حمزة بأنه قد كاتب عبده و مملوكه المدعو إسماعيل بن عبد الله الأصغر الأشهب الأملح الملتحي المتوسط القد البوسناوي الاصل على خدمة تسعة أعوام متوالية كتابة صحيحة شرعية مشتملة على قبوله إقرارا صحيحا شرعيا مصدقا من قبل المقر له المزبور.

(A.4/4. 4a-7)

Hamza oğlu Dursun Bey, sarışın, soluk benizli, yakışıklı, sakallı, orta boylu, Bosnalı kölesi Abdullah oğlu İsmail ile dokuz yıl hizmeti sonunda hür olması şartıyla, kölenin de kabulünü hâvi bir anlaşma yaptığını sahîh ve şer'i bir şekilde tasdik ve ikrar etti.

أقر واعترف الحاج محمد بن يوسف الصباغ من محلة ابن النعال بأنه قد كان كاتب عبده و مملوكه المدعو اوده باشي المشار الملتحي الاصغر الاشهب الافرق القصير الجركزي المسلم على خدمة سبعة أعوام و نصف عام فادى هو اليه كلها فعتق عتقا من ساعة الكتابة المزبورة فصدقه هو شفاهما جرى ذلك في اوائل شهر محرم الحرام 904.

(A.17/16. 7a-1)

İbnünna'al mahallesinden Yusuf oğlu boyacı Hacı Mehmet Odabaşı isimli, sakallı, sarışın, soluk benizli, ayırık kaşlı, kısa boylu Çerkez, Müslüman kölesi ile yedi buçuk yıl hizmet karşılığında hür olması şartıyla anlaşma yaptığını, onun da bu müddeti tam olarak doldurduğunu ve böylece karar anından itibaren hür olduğunu ikrar etti. Köle de sözlü olarak onu tasdik etti. 904 yılı Muharrem başları.

أقر الحاج ولي بن محمد البوركي بأنه كان كاتب عبده يونس بن عبد الله الاصغر الازرق الأبلج المتوسط القد البوسناوي الاصل على خدمة تسع أعوام و هو أدى اليه خدمة ثمانية أعوام و وهب له خدمة سنة فصار حرا.

(A.19/19. 3b-8)

Börekçi Mehmet oğlu Veli sarışın, mavi gözlü, yakışıklı, orta boylu, Bosnalı kölesi Abdullah oğlu Yunus ile dokuz yıl hizmet sonunda hür olması kaydıyla anlaşma yapmıştır. O da sekiz yılı doldurmuş, bir yılı da sahibi kendisine hibe etmiş olduğunu ikrar etti ve böylece köle hür oldu.

كاتب السيد مصطفى جلبى ابن السيد محمد بن محمد مملوكه محمد بن عبد الله الروسي الاصل المتوسط القامة الا فرق على خدمة اثني عشر عاما من تاريخه فاذا أدى خدمته المدة المذكورة اسوة امثاله بتقدير الله تعالى يكون حرا من الاحرار مكاتبه مشتملة على الايجاب و القبول من الطرفين جرى ذلك محرر.
(A. 47/54. 178b-3)

Mehmet oğlu Seyit Mehmet oğlu Seyit Mustafa Çelebi, Rus asıllı, orta boylu, ayırık kaşlı kölesi Abdullah oğlu Mehmet ile yazışma tarihinden itibaren on iki yıl hizmet sonunda hür olması şartıyla anlaşma yapmıştır. Köle de Allah'ın takdiriyle zikredilen hizmet müddetini doldurunca her iki tarafın icap ve kabulünü havi yazışma ile diğerleri gibi o da hür olacaktır.

L. VAKFIYYE

شهد مولانا خير الدين بن عبد الله الحافظ الخطاط و مولانا عمر بن محمد و حمزة بن عمر و حمزة بن عبد الله عتيق الخواجه حسن بمحضر من المدعوة عايشة بنت ابراهيم و هي أخت المدعو خليل بن ابراهيم المزبور المتوفى في بروسه المحروسه بمحلة شكر خواجه و بمحضر من مولانا خير الدين بن مصطفى الوكيل الثابت و كالتة عن قيل بنته فاطمه و هي زوجة المتوفى المزبور بشهادة ابراهيم بن عبد الله عتيق صوفي الطباخ و حمزة بن عبد الله المزبور بان المتوفى خليل المذكور قد وقف و حبس حال حياته و كمال صحته و عقله منزله الكائن في المحلة المزبورة الحاوي على بيت قدامه صفة و غرفه تحتها بيت اخر و كنيف و خابية ماء من ماء كوكدره و محوطة المحدود بالطريق من الطرفين و بملك مولانا عمر المذكور و بملك ورثه الواقف المذكور بجملة الحدود و كافة الحقوق ثم شرط ان يصرف من حاصل المنزل المزبور كل شهر ثلثون درهما لمولانا خير الدين بن اسماعيل الامام في مسجد المحلة المزبورة ثم لمن يكون اماما ايضا في المسجد المزبور و عين الفاضل من الثلثين من الاجرة لرقية المنزل المزبور و عين من اجرة البيت الواقع تحت الغرفة المذكورة كل شهر ثلاثة دراهم و يشتري بمبلغ اربعة دراهم من حاصل البيت الواقع تحت الغرفة دهن سراج الواقف في المسجد المزبور و ما فضل منهما يصرف ايضا للرقية و عين التولية لوقفه المذكور لمن يكون متوليا في ساير اوقاف المسجد المزبور و وقف ايضا جميع ثلثين جزءا من القران العظيم و وضعه في المسجد المزبور و شرط ان يقرأ الجزء المذكور منها شهادة صحيحة شرعية مقبولة فحكم بصحة الوقف المزبور و لزومه. (A 8/8. 7a-6)

Abdullah oğlu hafız hattat Hayrettin efendi ve Mehmet oğlu Ömer efendi ve Ömer oğlu Hamza ve Abdullah oğlu Hoca Hasan'ın azatlısı Hamza, İbrahim kızı ve adı geçen merhum İbrahim'in oğlu Halil'in kız kardeşi Şekerhoca mahallesinden Ayşe'nin ve kızı Fatma (adı geçen merhumun karısı) tarafından vekil tayin edilen ve vekaleti aşçı Sufi'nin azatlısı Abdullah oğlu İbrahim'in ve adı geçen Abdullah oğlu Hamza'nın şahitliği ile sabit olan Mustafa oğlu Hayrettin'in de

hazır bulunduğu celsede adı geçen merhum Halil'in hayatında ve beden ve akıl sağlığı yerinde iken söz konusu mahallede bulunan önünde bir sofa ve cumba olan bir oda, altında bir başka oda, tuvalet, Gökdere suyunun biriktiği bir su kuyusu ve bir bahçeden oluşan iki yönden yol, bir yönden adı geçen Ömer efendinin mülkü ve vakfedenin varislerinin mülkü ile çevrili evini bütün sınırları ve haklarıyla vakfettiğine, evin gelirinden mahalle mescidinde imamlık yapan İsmail oğlu Hayrettin efendiye ve kendisinden sonra orada imamlık yapacak olana her ay otuz dirhem verilmesini, gelirden artanın evin rakabesine harcanmasını şart koştuğuna ve odanın altındaki evin gelirinden her ay üç dirhem ayrılmasını, dört dirhemle adı geçen mescitteki vakıf lambasına yağ alınmasını, artanın yine rakabeye harcanmasını, vakfın yönetimini ise mescidin diğer vakıflarına yöneticilik yapanlara verilmesini tayin ettiğine, otuz Kur'an cüzü vakfederek adı geçen mescide koyduğuna ve adı geçen cüzlerin okunmasını şart koştuğuna geçerli ve şeriata uygun şahitlik ettiler. Adı geçen vakfın uygun ve kalıcı olduğuna hükmedildi.

أقر المدعو قاسم بن محمد الثابت وكالته بالإقرار بالوقف عن قبل أهلي بنت منتشا بشهادة الحاج مصطفى بن محمد و الحاج محمد بن الحاج علي بأن موكلته المزبورة قد وقفت و حبست ما هو لها و ملكها إلى حين صدور هذا الوقف منها و ذلك المنزل الكائن في محلة مجنون دده الحاوي على البيت و غرفة و خابية ما و صفة و كنيف و محوطة مقاطعة أرضه في كل شهر درهمان المحدود بالطريق و بملك ابن كلحاني من الطرفين و بملك الحاج محمد بجملة الحدود على بنتها الصليبية المدعوة فاطمة بنت بالي ثم على أولادها إقرارا صحيحا شرعيا. (A 8/8. 18a-5)

Mehmet oğlu Hacı Mustafa ve Hacı Ali oğlu Hacı Mehmet'in şahitlikleriyle Menteşe kızı Ehli'nin tarafından kendisine vakıf vekâleti verildiğini söyleyen Mehmet oğlu Kasım adı geçen müvekkilinin kendisine ait olan ve vakfedinceye kadar mülkü olarak kalan Mecnundede mahallesindeki cumbalı bir oda, su kuyusu, sofa, tuvalet ve aylık geliri iki dirhem olan bir bahçeden oluşan, bir tarafı yol, iki tarafı Külhani'nin mülkü ve bir taraftan da Hacı Mehmet'in mülkü ile çevrili evini bütün sınırlarıyla öz kızı olan Bali kızı Fatma'ya sonra da onun evlatlarına vakfettiğini geçerli ve şeriata uygun biçimde ikrar etti.